

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра пожежної і техногенної безпеки об'єктів та технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національного університету
цивільного захисту України
д. держ. упр., професор

В.П. Садковий

«_____» _____ 201_ р

Страхові відносини

ПРОГРАМА

навчальної вибіркової дисципліни
підготовки бакалавра
спеціальності – 261 "Пожежна безпека"
спеціалізації – 261 "Аудит пожежної та техногенної безпеки"

Харків 201__ рік

Розробник програми:

доцент кафедри пожежної і техногенної безпеки об'єктів та технологій Національного університету цивільного захисту України, к.т.н., доцент, Кирилюк А.С.

Програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою пожежної і техногенної безпеки об'єктів та технологій

Протокол від «__» _____ 201_ року № ____

Начальник кафедри пожежної і техногенної безпеки
об'єктів та технологій д.т.н., с.н.с. підполковник
служби цивільного захисту

Ю.П. Ключка

«__» _____ 201_ р.

Рекомендовано вченою радою факультету пожежної безпеки

Протокол від «__» _____ 2016 року № ____

Голова вченої ради факультету пожежної безпеки
к.т.н. доцент полковник служби цивільного захисту

М.М. Удянський

«__» _____ 201_ р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Страхові відносини» складена відповідно до профільної освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 261 «Пожежна безпека», спеціалізації «Аудит пожежної та техногенної безпеки».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Страхові відносини» є відносини, що виникають у процесі формування, розподілу й використання страхових фондів.

Міждисциплінарні зв'язки: теоретичний матеріал базується на основі вивчення дисциплін циклу загальної (обов'язкової) підготовки: «Філософія», «Вища математика», «Основи інформаційних технологій», «Інженерна і комп'ютерна графіка». Навчальний матеріал, який вивчається дисципліною «Страхові відносини» використовується під час наступного вивчення таких дисциплін як: «Охорона праці в галузі», «Пожежна безпека територій, будівель та споруд», «Пожежна безпека технологічних процесів», «Протипожежна та аварійно-рятувальна техніка», «Автоматичні системи протипожежного захисту», «Автоматика раннього виявлення НС» тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком.
2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види страхування .

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Страхові відносини» є засвоєння теоретичних знань і набуття практичних навичок страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Страхові відносини» є вивчення сутності й ролі страхування, організації розвитку страхового ринку, державного регулювання страхової діяльності; набуття вміння аналізувати ринок страхових послуг, оцінювати фінансову стійкість страхових компаній.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми курсанти та студенти, що здобувають вищу освіту повинні:

знати:

- сутність страхування;
- функції страхування;
- сфери застосування страхування;
- принципи страхування;
- класифікацію за об'єктами страхування;
- галузі страхування;
- види страхування;
- класифікацію за родом небезпеки;
- класифікацію за формами проведення;
- класифікацію за статусом страхувальника;
- основні характеристики ризику;
- рівні ризику й розмір шкоди;
- страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників, роль посередників;
- перспективи розвитку страхового ринку України;
- сутність і завдання маркетингу в страхуванні, план маркетингу;
- порядок підготовки й укладання страхових договорів, права й обов'язки сторін, контроль за виконанням договорів;
- умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій;
- ресурси страховика;
- страхування пенсій (ренти);
- обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань;

- страхування від нещасних випадків на транспорті військовослужбовців і працівників ризикових професій.
- добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків;
- медичне страхування;
- особливості страхування сільськогосподарських підприємств;
- страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів;
- страхування відповідальності роботодавців;
- страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції;
- страхування відповідальності за забруднення довкілля;
- фінансову надійність страхової компанії.

уміти:

- обирати та обґрунтовувати доцільність для страхування об'єкти залежно від типу захисту майнових інтересів (захист майна, захист відповідальності, захист життя та здоров'я);
- обирати та розмежувати за видами страхування об'єкти, що повинні бути застраховані в обов'язковій та можуть бути застраховані в добровільній формах;
- обирати страхового посередника (страхового брокера) з метою делегування йому функції по пошуку найбільш привабливих умов страхування та прийняття рішення про доцільність такого делегування на підставі вартості та якості його послуг;
- обґрунтовувати економічну необхідність страхування від нещасних випадків співробітників залежно від виду їх виробничої діяльності та ступеня ризику професії;
- обирати та обґрунтовувати доцільність страхування нерухомого особистого майна;
- обирати та обґрунтовувати доцільність страхування певного виду професійної відповідальності.

мати навички:

- при плануванні необхідних варіантів страхового захисту та обґрунтуванні необхідності їх застосування для диверсифікації ризиків залежно від головних умов, що пропонують страхові компанії.

1.4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

- здатність планувати побудову відносин безпосередньо зі страховиками або через страхових посередників залежно від можливих надзвичайних ситуаціях на об'єктах страхового захисту та ціни страхової послуги;
- здатність аналізувати привабливість та доцільність накопичувальних форм страхування для забезпечення страхового захисту життя та здоров'я себе як громадянина та своєї родини, особистого майна від нещасних випадків, або при виникненні можливих надзвичайних ситуацій на об'єктах.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредита ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування, його джерела й межі доцільного застосування. Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Принципи страхування. Роль страхування в активізації бізнесу, економії коштів, які резервують на покриття можливих втрат від непередбачених обставин, та в ефективнішого формування й використання фондів соціального призначення, збільшенні обсягів інвестицій.

Тема 2. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове і практичне значення. Ознаки класифікації, історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки. Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування. Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику й розмір шкоди. Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Виключення ризику. Активне й пасивне запобігання ризику. Суб'єктивні й об'єктивні ризики. Матеріальні й нематеріальні ризики. Чисті й спекулятивні ризики. Фундаментальні й часткові ризики. Визначення страхового ризику. Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності в особистому страхуванні. Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. Критерії визначення ціни страхування. Структура й основи розрахунку страхових тарифів.

Змістовий модуль 2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види страхування

Тема 4. Страховий ринок

Поняття страхового ринку, суб'єкти страхового ринку. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Реалізація страхових послуг. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

Тема 5. Страхова організація

Страхова індустрія як частина сфери послуг. Її організаційні форми. Порядок створення, функціонування і ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій. Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні. Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філіали й представництва. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність і значення державного регулювання страховою діяльністю. Шляхи наближення законодавчої і нормативної бази страхування до міжнародних стандартів. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції. Реєстрація і ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Тема 7. Особисте страхування

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження. Страхування пенсій (ренти). Обов'язкові види

страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків на транспорті, військовослужбовців і працівників ризикових професій. Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Умови обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування.

Тема 8. Майнове страхування

Страхування майна юридичних осіб: об'єкти й суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна. Страхування технічних ризиків. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів. Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 9. Страхування відповідальності

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників інших видів транспорту. Страхування відповідальності роботодавців. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

Необхідність і сутність перестрахування, стан і перспективи його розвитку, суб'єкти перестрахування. Ринки перестрахування. Вимоги до перестрахування ризиків нерезидентів. Методи перестрахування. Факультативне перестрахування. Облігаторне перестрахування. Порівняльний аналіз методів перестрахування. Форми проведення перестрахових операцій. Пропорційне перестрахування. Квотні та ексцендентні договори пропорційного перестрахування, їх характеристика, переваги та недоліки. Непропорційне перестрахування: на базі ексценденту збитку, на базі ексценденту збитковості. Співстрахування і механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів. Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика і значення останньої. Формування збалансованого страхового портфеля. Вибір ризиків. Тарифна політика. Перестрахування як метод забезпечення фінансової надійності. Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Порядок їх обчислення.

3. Рекомендована література

1. Закон України «Про страхування» от 07.03.96 г. № 85/96-ВР.
2. Михайленко О. Організація та облік страхової діяльності: збірник систематизованого законодавства. – Харків: Фактор, 2005. – 632 с.
3. Цуканова В.Я. Страхование: Курс лекций. – 2-е изд., испр. и доп. – Харків: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. – 128 с.

4. Шахов В.В. Страхование:— Учебник для вузов. – М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 2000. — 312 с.
5. Гинзбург А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 176 с.
6. Гвозденко А.А. Основы страхования: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
7. Ефимов С.Л. Энциклопедический словарь: Экономика и страхование. – М.: Церих-ПЭЛ, 1996. – 528 с.
8. Портал страховиків. – Режим доступу <http://www.ins-club.com>.
9. Портал «Страхування сьогодні». – Режим доступу <http://www.insur-info.ru>.
10. Портал «Страхування в Україні». – Режим доступу <http://www.ukrinsure.com>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Для оцінки знань здобувачів вищої освіти використовується поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом опитування, тестування. У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти виконують 2 контрольні модульні роботи та складають екзамен.

Розробник програми:

доцент кафедри
пожежної і техногенної безпеки
об'єктів та технологій,
к.т.н., доцент

А.С. Кирилюк